

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Homilia XXX. Habita ad populum in basilica sancti Petri Apostoli, die
sancto Pentecostes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

Lectio sancti Evangelij secundum
Joannem.

IN illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Si quis diligit me, sermonem meum servabit: & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed ejus qui misit me Patris. Hec locutus sum vobis, apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecumque dixerit vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam. Sed ut quod cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

HOMILIA XXX.

Habita ad populum in basilica sancti Petri
Apostoli, die sancto Pentecostes.

Libet, fratres charissimi, Evangelicæ verba lectionis sub brevitate transcurrere, ut post diutius liceat in contemplatione tantæ solemnitatis immorari. Hodie namque Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos venit, mentesque carnalium in sui amorem permutavit: & foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia: quia dum Deum in ignis visione suscipiunt, per amorem suaviter arserunt. Ipse namque Spiritus sanctus amor est. Unde & Joannes dicit: *Deus charitas est*. Qui ergo mente integra Deum desiderat, profectò jam habet quem amat. Neque enim quicumquam posset Deum diligere, si eum quem diligit, non haberet. Sed ecce, si unusquisque vestrum requiratur, an diligit Deum: tota fiducia & secunda mente responderet, Diligo. In ipso autem lectionis exordio audistis quid Veritas dicat: [*Si quis diligit me, sermonem meum servabit.*] Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Hinc in epistola sua idem Joannes dicit: *Qui dicit, Diligo Deum, & E*

Ibidem.

* al. si ad mandata ejus nos à nobis.

* al. solemnitas.

A mentis. Sed videte quid Veritas dicat: [*Venimus, & mansionem apud eum faciemus.*] In quorundam etenim corda venit, & mansionem non facit: quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quo compuncti fuerant, obliviscuntur; sicque ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minime planxissent. Qui ergo Deum verè diligit, qui ejus mandata custodit, in ejus corde Dominus & venit & mansionem facit: quia sic eum divinitatis amor penetrat, ut ab hoc amore, tentationis tempore non recedat. Ille ergo verè amat, cujus videlicet mentem delectatio prava ex consensu non superat. Nam tantò quisque à superno amore disjungitur, quantò inferius delectatur. Unde & adhuc subditur: [*Qui non diligit me, sermones meos non servat.*] Ad volmetiplos ergo, fratres charissimi, introitus redite; si Deum verè amatis, exquirite: nec tamen sibi aliquis credat, quidquid sibi animus sine operis attestacione responderit. De dilectione conditoris, lingua, mens, & vita requiratur. Nunquam est Dei amor otiosus. Operatur etenim magna, si est: si verò operari renuit, amor non est. [*Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris.*] Scitis, fratres charissimi, quia ipse qui loquitur unigenitus Filius, Verbum Patris est, & ideo sermo quem loquitur Filius, non est Filij, sed Patris: quia ipse Filius Verbum est Patris. [*Hec locutus sum vobis apud vos manens.*] Quando non maneret apud eos, qui ascensus cælum promittit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi?* Sed Verbum incarnatum & manet & recedit: recedit corpore manet divinitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet; quia qui invisibili semper potestate præsens erat, corporali jam visione recedebat. [*Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecumque dixerit vobis.*] Nostis plurimi, fratres mei, quòd Græca locutione paraclitus, Latina advocatus dicitur, vel consolator. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit. Qui unius substantiæ cum Patre & Filio, exorare pro delinquentibus perhibetur; quia eos quos repleverit, exorantes facit. Unde & Paulus dicit: *Ipse enim Spiritus postulat pro nobis, gemens inenarrabilibus.* Minor verò est qui postulat, quàm qui postulatur: quomodo ergo Spiritus postulare dicitur, qui minor non est? Sed ipse Spiritus postulat; quia ad postulandum eos quos repleverit, inflammat. Consolator autem idem Spiritus vocatur: quia de peccati perpetracione marentibus, dum spem veniæ preparat, ab afflictione tristitiæ mentem lavat. De quo rectè promittitur: [*Ipse vos docebit omnia.*] quia nisi idem Spiritus cordi adfuit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Ecce unam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cùm ergo vox dispar non sit, cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia: nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac unctiõne Spiritus rursus per Joannem dicitur: *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus.* Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spiritum non ungitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando & ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per unctiõnem Spiritus non loquatur? Certè Cain priusquam fratricidium opere perpetraret, audivit: *Peccasti, quiesce.* Sed quia culpis suis exigentibus, voce est admonitus, non unctiõne Spiritus, audire verba Dei

Mat. 23. d

ge. Rom. 8. 4

1. Joan. 2. d

Genes. 4.

Dei potuit, sed fervare contempsit. Requiritur verò nobis est, cur de eodem Spiritu dicatur: [*Suggeret vobis omnia.*] cum suggerere, solet esse minoris? Sed quia suggerere aliquando dicimus subministrare, invisibilis Spiritus suggerere dicitur, non quòd nobis scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. [*Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*] Hic relinquo, illic do. Sequentibus relinquo, pervenientibus do. Ecce fratres charissimi, verba sacræ lectionis sub brevitate discussimus: nunc in contemplationem tantæ festivitatis animum transferamus. Sed quia cum lectione Evangelica vobis est etiam Actuum Apostolorum lectio recitata, ex ea ergo aliquid in usum nostræ contemplationis trahamus. Audistis etenim quia Spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum scientiam dedit. Quid scilicet hoc miraculo designans, nisi quòd sancta Ecclesia eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui verò contra Deum turrim ædificare conati sunt, communionem unius linguæ perdiderunt: in his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illic superbia confusionem. Sed querendum nobis est, cur sanctus Spiritus Patri & Filio coæternus, in igne apparuit, cur in igne simul & linguis, cur aliquando in columba, aliquando verò in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ specie, & super discipulos in igne; ita ut neque super Dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ proposuimus, solvendo redeamus. Patri namque & Filio coæternus Spiritus in igne monstratur: quia incorporeus; ineffabilis, atque invisibilis ignis est Deus, attestante Paulo: *Deus noster ignis consumens est.* Deus quippe ignis dicitur; quia per hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne Veritas dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut ardeat?* Terra enim vocata sunt corda terrena, quæ dum semper inimas in se cogitationes congerunt, à malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, quum afflatu sancti Spiritus corda carnalium incendit. Et terra ardet, quum cor carnale in suis pravis voluptatibus frigidum relinquit concupiscentias præsentis sæculi, & incenditur ad amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus: quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in desiderio suæ æternitatis accendit. In igneis autè linguis monstratus est; quia idem Spiritus coæternus est Filio; & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe Patris est Filius. Et quia una est Spiritus & Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certè quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei Verbum, id est, unigenitum Dei Filium confitetur; & negare Dei Verbum non valet, quia jam sancti Spiritus linguam habet. Vel certè in linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverit, ardentes pariter & loquentes facit. Linguas igneas doctores habent: quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otiosus est sermo docentis, si præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso Veritatis ore conceperant, qui dicebant: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit: fit mens in superno desiderio anxia, à concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, fletibus cruciat; sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet præcepta celestia; & quot mandatis instruitur, quasi tor facibus inflammat: & quæ torpebat prius per desideria, ardet postmodum per verba. Unde bene per S. Greg. Tom. I.

A Moysen dicitur: *In dextera eius ignea lex.* Sinistra quippe reprobi, qui & ad sinistram ponendi sunt: dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei lex ignea est; quia electi mandata celestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt. Sermo ad aurem ducitur, & mens eorum sibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba verò Spiritus sanctus & in igne monstratus est: quia omnes quos repleverit, simplices & ardentes facit: simplices puritate, ardentes emulatione. Neque enim placere Deo potest aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit: *Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quia in re notandum est, quòd discipulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere: quatenus & columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: *Nolite pueri effici sensibus.* Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur: *Sed malitia parvulus estote.* Hinc de beato Job dicitur: *Erat vir simplex & rectus.* Quæ est autem rectitudo sine simplicitate, aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iste Spiritus & simplicitatem, & in igne monstrari debuit & in columbæ: quatenus omne quod ejus gratiâ tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo justitiæ accensum fiat. Ad extremum verò querendum est, cur in ipso Redemptore nostro mediatore Dei & hominum per columbæ apparuit, in discipulis verò per ignem? Certè unigenitus Dei Filius, iudex est generis humani. Sed quis ejus justitiam ferret, si priusquam nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, sed colligere. Prius voluit mansuetè corripere, ut haberet quos postmodum in iudicio salvaret. In columba ergo super eum apparere debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super discipulos in igne debuit Spiritus sanctus demonstrari; ut hi qui erant simplices homines, atque ideo peccatores, eos contra semetipsos spiritualis fervor accenderet; & peccata, quibus Deus per mansuetudinem parceret, ipsi in se per poenitentiam punirent. Nec ipsi quippe esse poterant sine peccato: qui adhærebant celesti magisterio, Joanne attestante, qui ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* In igne ergo venit in hominibus, in columba verò apparuit in Domino: quia peccata nostra, quæ piè Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conspiciere, & ardore semper poenitiæ cremare. Igitur per columbæ Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem verò in hominibus: quia quantum nobis nostri iudicis facta est severitas temperata, tantò erga se debet fieri nostra infirmitas accensa. Quatuor itaque propositionum expleta ratione, ad dona ejusdem Spiritus contemplanda transeamus. De isto quippe Spiritu scriptum est: *Spiritus ejus ornavit calos.* Ornamenta enim cælorum, sunt virtutes prædicantium. Quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat, dicens: *Alij datur per Spiritum sermo sapientia, alij sermo scientia secundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alij gratia sanitarum in uno Spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum.* Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Quot

ergo sunt bona prædicantium, tot sunt ornamenta A
 calorum. Hinc rursus scriptum est: *Verbo Domini*
cali firmati sunt. Verbum enim Domini, Filius est
 Patris. Sed eosdem celos, videlicet sanctos Aposto-
 los, ut tota simul sancta Trinitas ostendatur opera-
 ta, repente de sancti Spiritus divinitate adjungitur:
Et Spiritus oris ejus omnis virtus eorum. Celorum ergo
 virtus de spiritu sumpta est; quia mundi hujus
 potestatibus contraire non præsumerent, nisi eos
 sancti Spiritus fortitudo solidasset. Quales namque
 Doctores sanctæ Ecclesiæ ante adventum hujus Spi-
 ritus fuerint scimus, & post adventum illius, cujus
 fortitudinis facti sint, conspiciamus. Certè iste ipse
 Pastor Ecclesiæ, ad cuius sacratissimum corpus sedem-
 us, quantæ debilitatis, quantæque formidinis ante
 adventum Spiritus fuerit, ancilla ostiaria requisita
 dicat. Una enim mulieris voce percussus, dum mori
 timuit, vitam negavit. Et pensandum, quia cum
 comprehensum Petrus negavit in terra, quem sus-
 pensum latro confessus est in cruce. Sed vir iste tan-
 tæ formidinis, qualis post adventum Spiritus existat,
 audiamus. Fit conventus magistratus atque senio-
 rum, cæsis denunciatur Apostolis ne in nomine Jesu
 loqui debeant: Petrus magna auctoritate respondet:
Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Et rur-
 sus: *Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire*
quam Deum iudicate. Non enim possumus quæ vidi-
mus & audivimus, non loqui. Et illi quidem ibant
gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti
sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Ecce gaudet
 Petrus in verberibus, qui ante in verbis timebat. Et
 qui prius ancillæ voce requisitus timuit, post adven-
 tum sancti Spiritus vires principum cæsus premit.
 Liber oculos fidei in virtutem opificis hujus attol-
 lere, arque sparsim Patres Testamenti novi ac ve-
 teris considerare. Ecce apertis eisdem oculis fidei,
 David, Amos, Danielem, Petrum, Paulum, Mat-
 thæum intueor, & sanctus iste Spiritus qualis sit ar-
 tifex, considerare volo, sed in ipsa mea considera-
 tione deficio. Implet namque cirrhædum puerum,
 & psalmistam facit. Implet pastorem armentarium
 sycomoros vellicantem, & prophetam facit. Im-
 plet abstinentem puerum, & judicem senum facit.
 Implet piscatorem, & prædicatorem facit. Implet
 persecutorem, & doctorem gentium facit. Implet
 publicanum, & Evangelistam facit. O qualis est ar-
 tifex iste Spiritus! Nullâ ad discendum morâ agitur
 in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem
 docet: solumque tetigisse, docuisse est. Nam huma-
 num animum subito ut illustrat, immutat: abnegat
 * hoc repente quod erat, exhibet repente quod non
 erat. Pensamus, sanctos prædicatores nostros qua-
 les hodierna die reperit, quales fecit. Certè qui in
 uno conclavi pro Judæorum metu residebant, nati-
 vitaris suæ singuli linguam noverant, & tamen
 nec eâ ipsâ linguâ quam noverant, aperte Chris-
 tum loqui præsumebant. Venit Spiritus, & in ore
 eos per diversitatem linguarum docuit, in men-
 te autem ex auctoritate roboravit. Cæperunt &
 in aliena Christum eloqui, qui de illo prius & in
 sua lingua loqui metuebant. Inflammatum etenim
 cor despexit tormenta corporis, quæ ante metue-
 bat: vicit vim carnalis formidinis præ amore con-
 ditoris. Et qui prius suis adversariis succumbebant
 formidine, eis jam præerant auctoritate. Qui ergo
 in tanta eos celsitudinis culmen crexit, quid aliud
 dixerim, nisi quod mentes terrenorum hominum cæ-
 los fecit? Pensate, fratres charissimi, post incarna-
 tionem unigeniti Filij Dei qualis sit hodierna solem-
 nitas de adventu Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita
 quoque & hæc est honorabilis. In illa quippe Deus
 in se permanens suscepit hominem: in ista verò ho-
 mines venientem desuper susceperunt Deum. In
 illa Deus naturaliter factus est homo: in ista homi-
 nes facti sunt per adoptionem dij. Si ergo remane-

re carnales in morte nolumus, hunc, fratres charis-
 simi, vivificantem Spiritum amemus. Sed quia caro
 spiritum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione
 apud se aliquis: Quomodo diligere valeo, quem
 ignoro? Hoc & nos concedimus: quia mens visibi-
 libus intenta, videre nescit invisibilem. Nulla enim
 nisi visibilia cogitat, & eaque & cum non agit, co-
 rum imagines introrsus trahit: dumque in imagi-
 nibus corporeis jacet, surgere ad incorporea non
 valet. Unde fit, ut tantò deterius creatorem nesciat,
 quantò in cogitatione sua familiaris corpoream
 creaturam portat. Sed cum Deum videre non
 possumus, habemus aliquid quod agamus, unde
 iter fiat, quo ad eum nostræ intelligentiæ oculus veniat.
 Certè quem in se videre nullo modo valemus,
 hunc in servis suis videre jam possumus. Quos dum
 mira conspiciamus agere, certum nobis fit in eorum
 mentibus Deum habitare. In re autem incorporea à
 rebus corporalibus usum trahamus. Nemo etenim
 nostrum orientem clarè solem, in spheram illius in-
 tendendo, valet conspiciere; quia tensi in ejus radiis
 oculi reverberantur: sed sole illustratos montes aspici-
 mus, & quia jam sol ortus est videmus. Quia
 ergo solem justitiæ in seipso videre non possumus, il-
 lustratos montes claritate illius videamus, sanctos
 videlicet Apostolos, qui virtutibus emicant, miracu-
 lis coruscant: quos nati solis claritas perfudit, &
 cum in seipso sit invisibilis, per eos nobis quasi per il-
 lustratos montes se visibilem præbuit. Virtus enim
 divinitatis in se, quasi sol in celo est: virtus divinitatis
 hominibus, sol in terra. Solem ergo justitiæ in-
 tueamur in terra, quem videre non possumus in celo:
 ut dum inoffenso pede operis per hunc in terra
 gradimur, ad intuentum illum quandoque oculos
 in calum levemus. Sed inoffenso pede iter nostrum
 in terra agitur, si Deus ac proximus integra mente
 diligatur. Nec enim Deus verè sine proximo, nec
 proximus verè diligitur sine Deo. Hinc est, quòd,
 sicut in alio sermone jam diximus, idem Spiritus se-
 cundò legitur discipulis datus, prius à Domino in terra
 degente, postmodum à Domino celo præfidente. In
 terra quippe datur ut diligatur proximus, è celo
 verò ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, post-
 modum è celo, nisi quòd patenter datur intelli-
 gi, quia juxta Joannis vocem, qui fratrem suum
 non diligit quem videt, Deum quem non videt,
 quomodo potest diligere? Diligamus ergo proximum,
 fratres, amemus eum qui juxta nos est, ut pervenire
 valeamus ad amorem illius, qui super nos est. Medi-
 tetur mens in proximo, quod exhibeat Deo: ut per-
 fectè mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc
 ad illam supernæ frequentiæ latitiam pervenimus,
 de qua nunc sancti Spiritus pignus accepimus. Ad
 istum finem toto amore tendamus, in quo sine fine
 latibimus. Ibi supernorum civium societas sancta:
 ibi solemnitas certa: ibi requies secunda: ibi pax vera,
 quæ nobis jam non relinquitur, sed datur per Do-
 minum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre
 vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per
 omnia sæcula sæculorum, Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Dicebat Iesus turbis si-
 militudinem hanc: Arborem fici habebat
 quidam plantatam in vinea sua, & venit
 querens fructum in illa, & non invenit.
 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni
 tres sunt, ex quo venio querens fructum in
 ficulnea hac, & non invenio. Succide ergo
 illam: ut quid etiam terram occupat? At ille
 respondens, dicit illi: Domine, dimitte il-

Psal. 32. a

Ibid.

Mat. 26. g

Luc. 23. f

Al. 5. c

Bib. 4. d

Al. 5. d

1. Reg. 16.

Amos 7. a

Dan. 13. b

Matt. 4. a

Al. 9. c

Luc. 1. b

* Al. hunc

Al. 2.

suprà hemil
26.

1. Joan. 4. d

Cap. 13. b.